

## Tryckimpregnerat trä - vägledning

Här har vi samlat information för dig som funderar på att använda tryckimpregnerat trä till en konstruktion. Dokumentet är tänkt att vara vägledande i ditt val och tar bland annat upp hur andra organisationer gör och vad som är extra viktigt att tänka på.

Träskyddsmedel och tryckimpregnerat trä kan innehålla giftiga ämnen som utgör risk för människors hälsa och miljön. Ibland behöver träkonstruktioner ändå behandlas för att stå emot väta och därmed förtidig nedbrytning. Därför ska man alltid överväga det egentliga behovet av tryckimpregnerat virke och väga alternativen mot varandra. Tänk på att alltid riskminimera barnens miljöer eftersom de är mer känsliga för störande kemikalier än oss vuxna.

### Vad är det?

Tryckimpregnerat trä är virke som har behandlats med ett träskyddsmedel för att kunna stå emot exempelvis rötsvampar eller mikroorganismer som bryter ned virket. Vid vissa tillfällen är det nödvändigt att behandla trä så att det står emot nedbrytningsprocesser, till exempel trä som ska stå länge i utsatta miljöer såsom fuktig mark eller vatten.

### Är det skadligt?

Träskyddsmedel och tryckimpregnerat virke kan innehålla giftiga ämnen såsom kreosot, arsenik, krom och koppar och kan skada både människors hälsa och miljön.

Eventuella hälsorisker är beroende av vilket ämne träet är impregnerat med och av hur mycket man kommer i kontakt med ämnet. Det är bra att undvika upprepade direkt hudkontakt med impregnerat virke. Detta gäller särskilt barn eftersom de är känsligare än vuxna. Man bör även undvika att andas in slipdamm som kan uppkomma vid bearbetning av virket.

Virke som är impregnerat med arsenik eller kreosot är farligt för miljön. Kreosot framställs ur stenkolkstjära och innehåller fler än 200 ämnen varav flera kan vara allergi- och cancerframkallande. I solsken kan virket svettas och de farliga ämnena läcka ut.

### Vad säger staden?

Staden har i dagsläget inga policyer eller riktlinjer som speciellt adresserar tryckimpregnerat trä. Däremot vägleder styrdokumentet Livskvalitetsprogrammet vid val och hantering av material och kemikalier. Livskvalitetsprogrammet säger bland annat att vi ska prioritera att förebygga föroreningar som kan påverka människors hälsa och miljön negativt.

### Nationella regler

I de nationella reglerna om användning av tryckimpregnerat virke står det att man noga ska se över om man verkligen har ett behov av det, så att man inte belastar hälsa och miljö i onödan.

Dessutom finns det regler som adresserar specifika impregneringsmedel. Trä behandlat med arsenikföreningar är förbjudet att sälja i hela EU. Krombehandlat virke är endast tillåtet i extremfall såsom delar till marina miljöer. Trä som är behandlat med kreosot får inte användas på lekplatser eller i leksaker och inte heller i parker,

trädgårdar och anläggningar för friluftsliv där det finns risk för att det ofta kommer i kontakt med huden. Det får heller inte användas inuti byggnader oavsett ändamål eller till behållare för odling. Detta gäller även begagnat virke som har behandlats med kreosot, såsom gamla järnvägsslipers och telefonstolpar till exempel. Nytt och begagnat virke från 2003 och framåt får endast användas yrkesmässigt. Privatpersoner får endast använda begagnat virke som är impregnerat innan 2003.

Den som säljer träskyddsbehandlat virke är skyldig att informera om virket där bland annat följande information ska finnas med:

- verksamma ämnen i träskyddsmedlet
- begränsningar i användning
- hur virket lämpligen bearbetas
- hälsorisker och skyddsåtgärder
- hur avfall från virket ska tas om hand

Träskyddsmedel innehåller kemiska ämnen som motverkar nedbrytning av träet. De räknas som bekämpningsmedel och måste godkännas av Kemikalieinspektionen innan de får användas i Sverige. Behörighetsklass 1 och 2 av träskyddsmedel får bara användas av yrkesverksamma.

Till privatpersoner råder Kemikalieinspektionen att man ska använda obehandlat virke och förstärka det med olja istället för träskyddsmedel i det fall man bygger något för barn, exempelvis en sandlåda.

### Hur gör andra?

- Fastighetsförvaltningen i Helsingborgs stad väljer alltid bort tryckimpregnerat trä där det inte är särskilt behovligt. Till exempel valdes tryckimpregnerat trä bort förutom till de bärande bjälkarna vid byggnation av bryggor vid Pålsjöbad.
- Lundafastigheter (motsvarande Fastighetsförvaltningen) har riktlinjer som säger att tryckimpregnerat trä inte får användas om man riskerar att komma i direktkontakt med det. Till exempel får inte det övre lagret på ett trädäck vara tryckimpregnerat, men den bärande konstruktionen under kan vara det.
- Göteborgs stad ställde vid en upphandling av lek- och parkutrustning krav på att de impregneringsvätskor som eventuellt använts till produkterna skulle minst ha bedömningen "Accepteras" i Byggvarubedömningen.

### Märkning av behandlat trä

Nordiska Träskyddsrådet har utarbetat en klassificering för impregnerat trä som är en nordisk branschstandard. Syftet med klassificeringen är främst att underlätta för köpare av impregnerat trä att välja rätt impregnerat virke beroende på hur utsatt konstruktionen kommer att vara för rötangrepp.

Systemet delar in virke i olika klasser beroende på ämne och mängd bekämpningsmedel i träet. Välj inte ett impregnerat virke med för hög halt bekämpningsmedel om det inte behövs, men heller inte ett virke med för låg halt. Väljer man virke med för låg halt kan det leda till att konstruktionen inte håller särskilt länge och då sprids farliga ämnen i miljön helt i onödan.

### Alternativ

Man ska alltid överväga behovet av tryckimpregnerat virke. Många gånger går det bra att använda obehandlat virke som sedan målas eller oljas in.

För att förlänga hållbarheten på obehandlat virke kan man tänka på att ha god dränering runt bygget och att skydda änden av träet genom att ta hjälp av andra material där bygget är i kontakt med marken. Val av träslag kan också spela roll för hur länge konstruktionen håller obehandlad. Det finns även trä som är behandlat utan kemiska bekämpningsmedel och i stället med kisel som blir en slags "fossilering" av virket.

### Så här kan du minska riskerna för människors hälsa och miljön

- Överväg noga om du verkligen har ett behov av det, så att vi inte belastar hälsa och miljö i onödan. Hur mycket utsätts konstruktionen för väta? Går den att placera på ett mindre utsatt område?
- Väg olika alternativ mot varandra, till exempel riskerna med impregnerat trä mot att behöva kontrollera och byta ut delar av konstruktionen något oftare.
- Det är rekommenderat att inte använda tryckimpregnerat trä i konstruktioner som man kan komma i direktkontakt med, speciellt inte barn. Kreosotbehandlat virke får inte användas där det kan komma i kontakt med huden – det gäller även gammalt virke.
- Ta hjälp av Nordiska Träskyddsrådets klassificering, för att välja rätt impregnerat virke för behovet
- Välj impregnerat virke som klarar kraven för något av bedömningssystemen BASTA, Byggvarubedömningen eller SundaHusMiljödata
- Fråga efter Säkerhetsdatablad för träskyddsmedlet och den information som säljaren är skyldig att lämna ut
- Om du vill bli av med tryckimpregnerat virke så ska det behandlas som farligt avfall

Har du frågor är du välkommen att kontakta [inköpsenhetens hållbarhetsstrateger](#).

## Källor

Helsingborgs stad, Helsingborgs Livskvalitetsprogram, Styrdokument för folkhälsa och miljö, 2016-01-26 <https://styrning.helsingborg.se/wp-content/uploads/sites/53/2014/11/Antaget-Livskvalitetsprogram.pdf>

Kemikalieinspektionen, Trä, 2021-01-25 <https://www.kemi.se/kemikalier-i-vardagen/rad-om-kemikalier-som-du-har-hemma/byggprodukter/tra>

Kemikalieinspektionen, Fakta - Information om impregnerat virke, April 2020, art. nr. 511 267, 2021-01-25, <https://www.kemi.se/download/18.6df1d3df171c243fb237665a/1590504275284/faktablad-information-om-impregnerat-virke.pdf>

Nordiska Träskyddsrådet, NTR Träskyddsklasser, 2021-01-25, <https://www.ntr-nwpc.com/index.php/ntr-traskyddsklasser/?lang=sv>

Upphandlingsmyndigheten, Frågeportalen, Hållbarhetskrav vid upphandling av tryckimpregnerat trä, 2019-03-08, <https://frageportalen.upphandlingsmyndigheten.se/org/upphandlingsmyndigheten/d/tryckimpregnerat-tra/>